

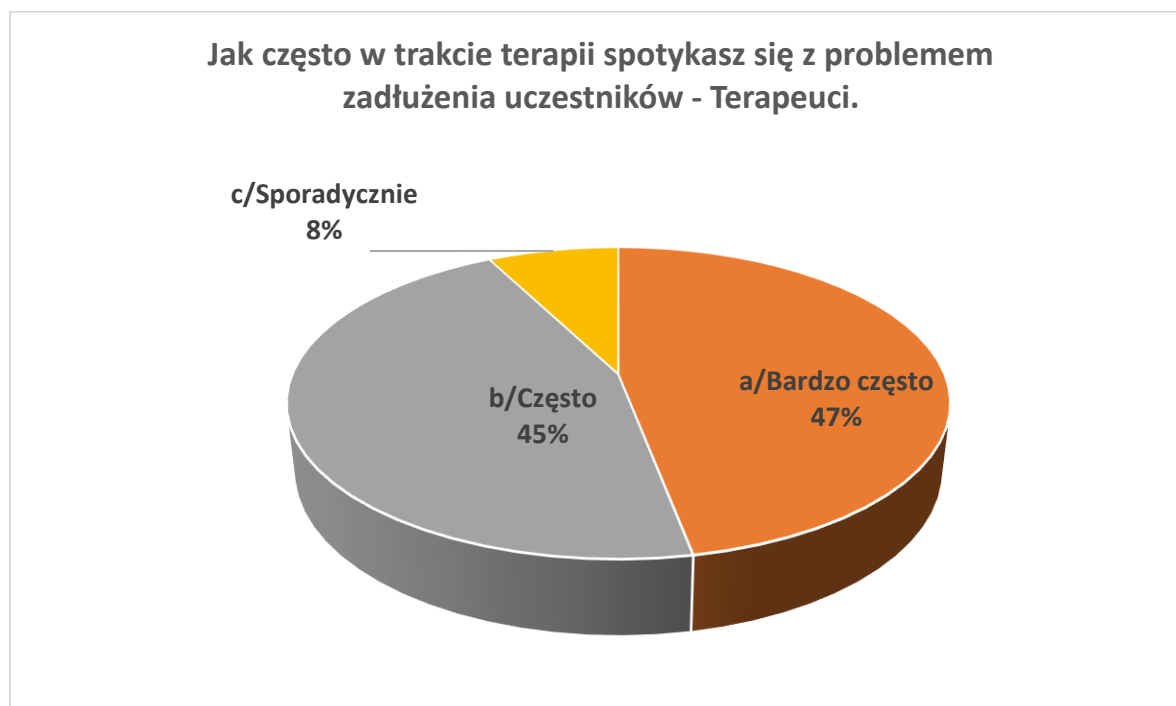
Problem zadłużenia osobistego jako wyzwanie w terapii odwykowej?

Podsumowanie badania przeprowadzonego w okresie 2019-2021 wśród terapeutów uzależnień oraz osób uzależnionych

1. Punktem wyjścia do dyskusji na temat potrzeby poszukiwania formuły wsparcia osób zadłużonych podejmujących terapię odwykową była próba rozeznania skali oraz specyfiki problemów osób uzależnionych ale i personelu terapeutycznego placówek odwykowych. W 2019 roku dysponowaliśmy tylko danymi z badania pilotażowego przeprowadzonego na stosunkowo małej grupie – łącznie grupie 133 osób – w tym 69 os. uzależnionych, trzeźwiejących oraz 64 terapeutów uzależnień. Podjęliśmy więc próbę poszerzenia skali badania, mając nadzieję że osobista rekomendacja Pani Katarzyny Łukomskiej wtedy PO Dyrektora PARPA¹ pozwoli zebrać zdecydowanie więcej ankiet. Rezultat przedsięwzięcia okazał się raczej rozczarowujący, pomimo rozesłania próśby o udział w łatwym technicznie /on-line/ badaniu bezpośrednio do praktycznie wszystkich placówek odwykowych /nie tylko publicznych/. Odpowiedziało niewiele placówek. Udało się w końcu i tak zebrać w miarę reprezentatywną grupę badawczą, łącznie 386 osób uzależnionych oraz 163 pracowników placówek terapii uzależnień. Nie podejmując się nawet próby dyskusji na temat przyczyn tak małego zainteresowania badaniem, a może problemem w ogóle pozwolę sobie krótko przedstawić uzyskane wyniki.

1. Powszechność problemu zadłużenia potwierdzają obie grupy badanych – 92,2% terapeutów spotyka się z problemem często i bardzo często.

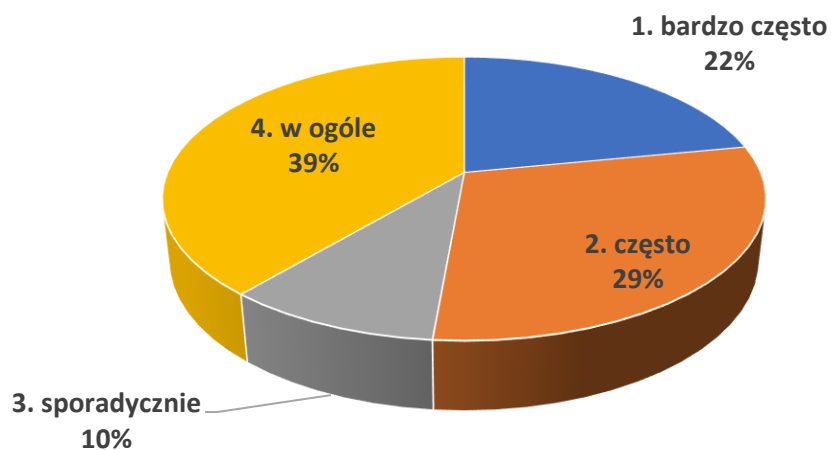
Uczestniczące w badaniu osoby uzależnione w 87,7% przyznało, że zmagają się z osobistymi długami, /50,7% zmagają się z problemami do dziś/.

Uczestnicy terapii potwierdzają także powszechność problemu wśród swoich znajomych uczestniczących w terapii lub spotkaniach grup samopomocowych.

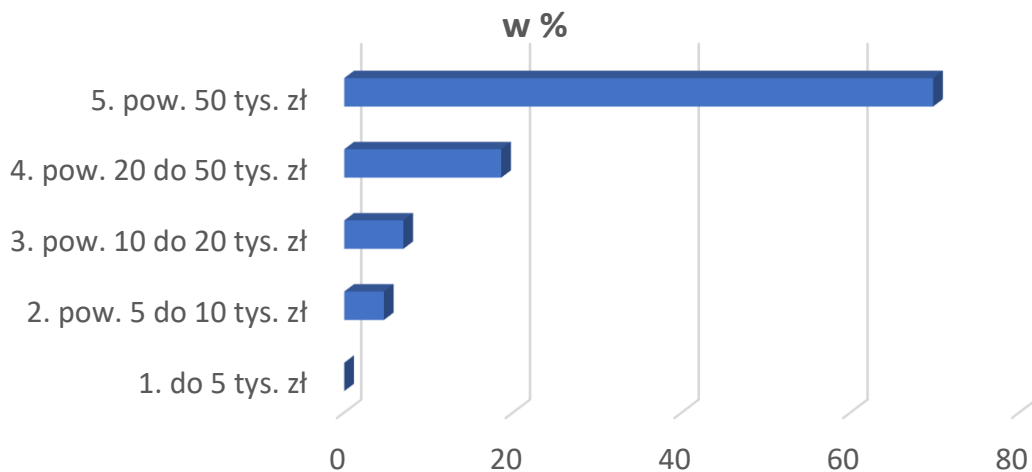
¹ <http://programwsparcia.com/badanie/>

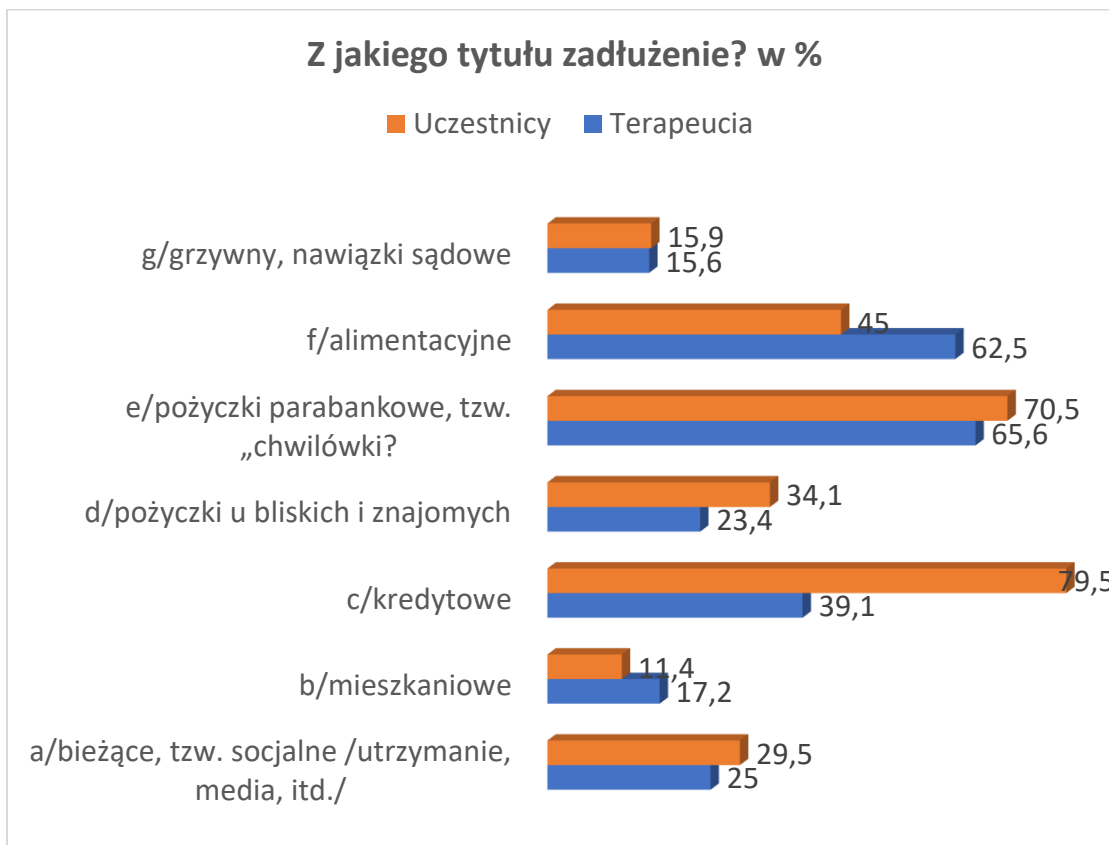
**Jak często spotykasz się z problemem zadłużenia innych osób z
Twojej grupy terapeutycznej/samopomocowej?**

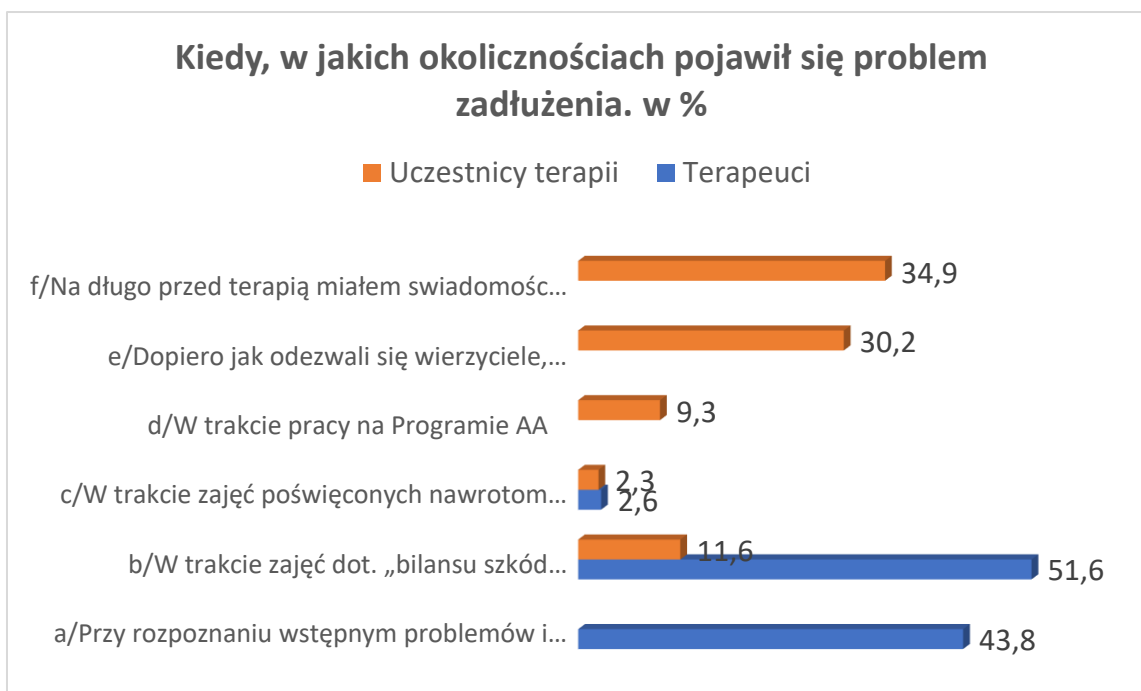
2. W obu grupach najczęściej mowa o wysokim zadłużeniu /nawet ponad 200 tys. zł/, z drobną różnicą dot. tytułu zadłużenia. W opiniach osób uzależnionych dominują długi kredytowe, pożyczkowe, następnie zobowiązania wobec bliskich i znajomych oraz tzw. „chwilówki”. Terapeuci częściej dostrzegają u swych klientów długi alimentacyjne.

O jakiej wysokości zadłużenia mowa - Uczestnicy terapii

3. Obie grupy badanych podobnie widzą okoliczności, w których dług dociera do świadomości osoby której dotyczy. Osoby uzależnione mówią o ważnej roli terapii oraz realizacji programu AA – 63,2%, terapeuci wskazują na to, że temat zadłużenia pojawia się najczęściej w trakcie rozpoznania wstępnego 43,8% oraz pracy nad tzw. bilans szkód 51,6%. Niestety u ponad jednej trzeciej osób uzależnionych świadomość problemu spowodowała dopiero egzekucja komornicza /dość typowe wśród ogółu osób uzależnionych/. Stosunkowo rzadko obie grupy respondentów wskazywały na istotny moment terapeutyczny, jakim jest praca nad zapobieganiem nawrotom choroby.

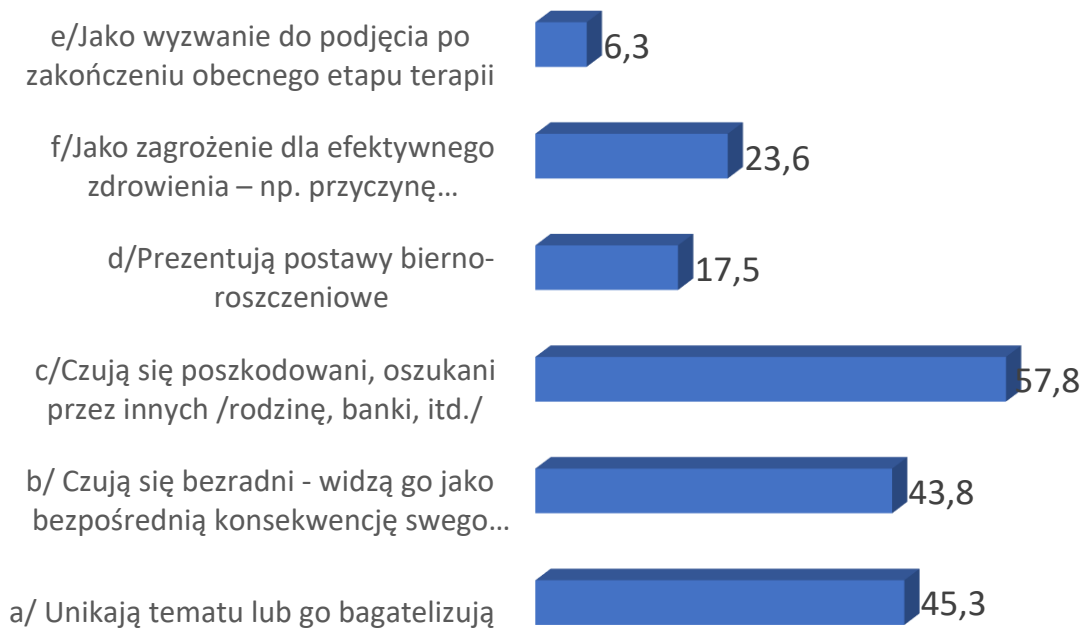
Dodatkowo uczestników terapii zapytano o to jak ich zadłużenie wpływało na ich picie oraz decyzje o podjęciu leczenia odwykowego.

Jak zadłużenie wpływało na picie oraz terapię? w %

4. Ważnych informacji dostarczyły kolejne pytania dot. postawy wobec zadłużenia.

W jaki sposób zdaniem terapeutów uczestnicy widzą problem swego zadłużenia? w %

Jak uczestnicy terapii widzieli problem swego zadłużenia?

w %

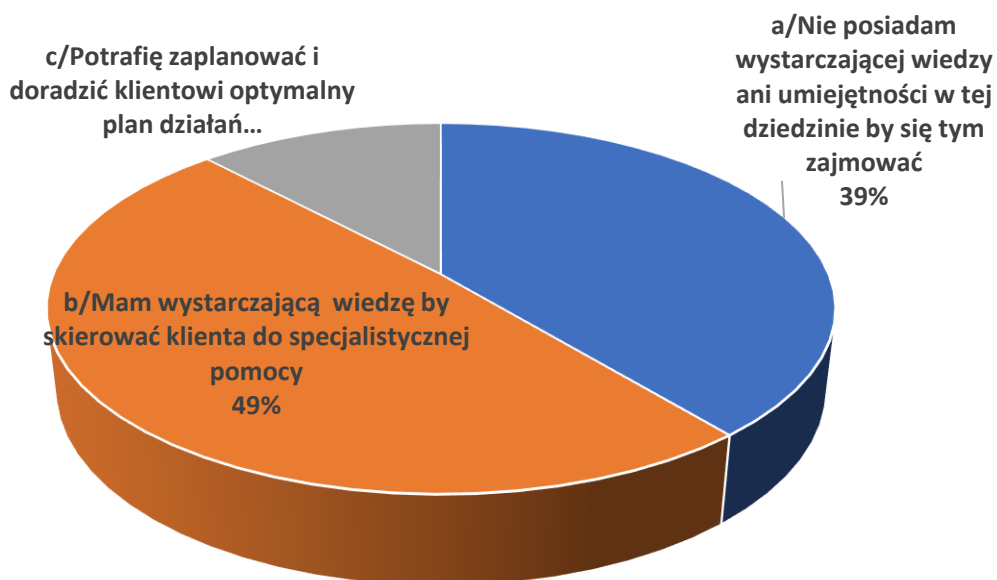

Osoby uzależnione przyznawały, że długo unikały problemu, były przerażone, starały się ukryć, uciec, itd. /łącznie 77,3% odpowiedzi /. Część badanych 15,9,% czuła się pokrzywdzona i oszukana przez wierzycieli , ponad 9,1% badanych traktowało problem jako wyzwanie do podjęcia, do poszukiwania pomocy. Terapeuci postrzegali nieco inaczej spotykane wśród pacjentów postawy wobec zadłużenia – najczęściej dostrzegali poczucie pokrzywdzenia, unikanie i bagatelizowanie problemu oraz jako bezpośrednią konsekwencję nałogu, z którą dłużnik niewiele może zrobić. Około 1/3 terapeutów dostrzegała konstruktywne postawy wśród swoich klientów a bardzo nieliczni jako wyzwanie do podjęcia po zakończeniu terapii.

5. Kolejna grupa pytań dotyczyła drażliwej kwestii – oceny kompetencji w zakresie radzenia sobie z osobistym zadłużeniem wśród osób uzależnionych oraz kompetencji terapeutów w zakresie wspierania ich w tym zakresie.

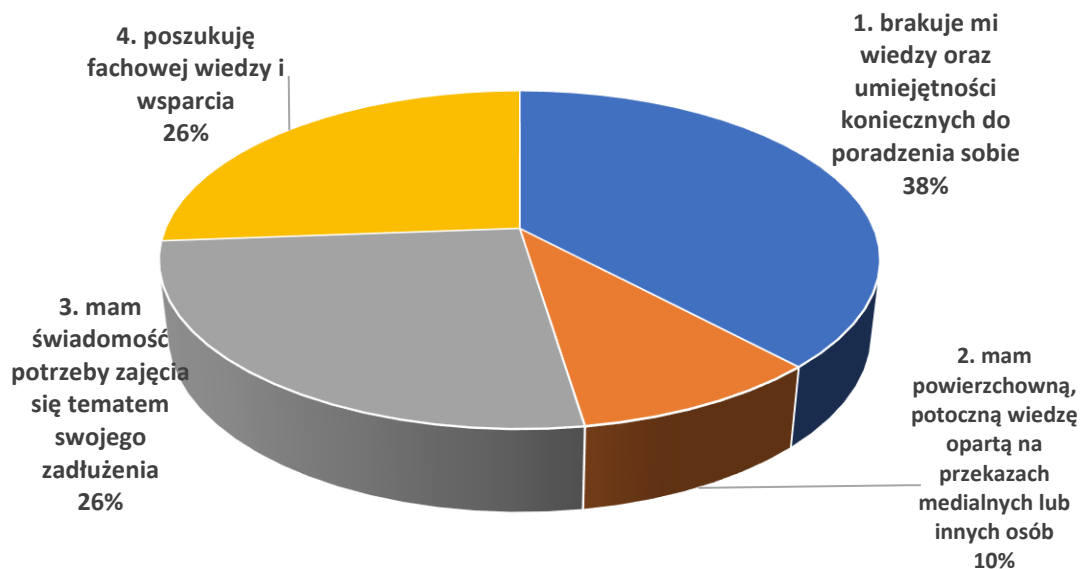
Wśród terapeutów samoocena własnych kompetencji w zakresie pomocy zadłużonym klientom wypada interesująco – 39,1 badanych stwierdza, że nie posiada wystarczającej wiedzy ani umiejętności by tymi zagadnieniami zajmować się, prawie połowa swoje kompetencje ocenia jako wystarczające by podjąć z klientem jakieś działania /najczęściej skierować do specjalistycznej pomocy/. Optymistyczne jest to, że 21,9% uczestniczących w badaniu terapeutów jest zainteresowana tematyką oraz możliwościami poszerzenia swych kompetencji pracy z osobami uzależnionymi - zadłużonymi.

Samoocena własnych kompetencji u terapeutów.

Osoby uzależnione bardzo krytycznie oceniają swoją wiedzę i umiejętności – 38 % stwierdza , że nie posiada jej w ogóle a 10% że tylko powierzchowną /"gazetową"/, 26% ma świadomość braków i potrzeby zajęcia się tematem, podobnie liczna grupa uczestników terapii poszukuje fachowej wiedzy i wsparcia

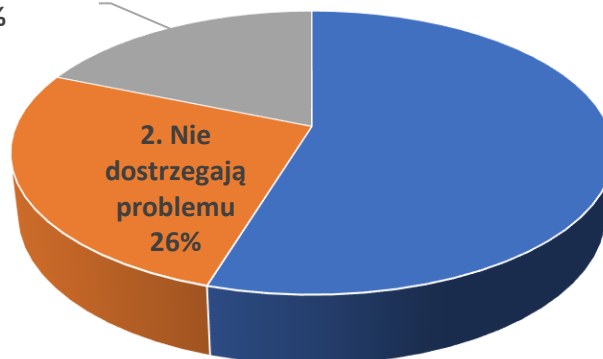
Samoocena wiedzy i umiejętności wśród uczestników terapii

Uczestnicy terapii także bardzo krytycznie oceniają kompetencje terapeutów.

Ocena kompetencji terapeutów dokonana przez uczestników

3. Potrafią zaplanować i doradzić klientowi optymalny plan działań
19%

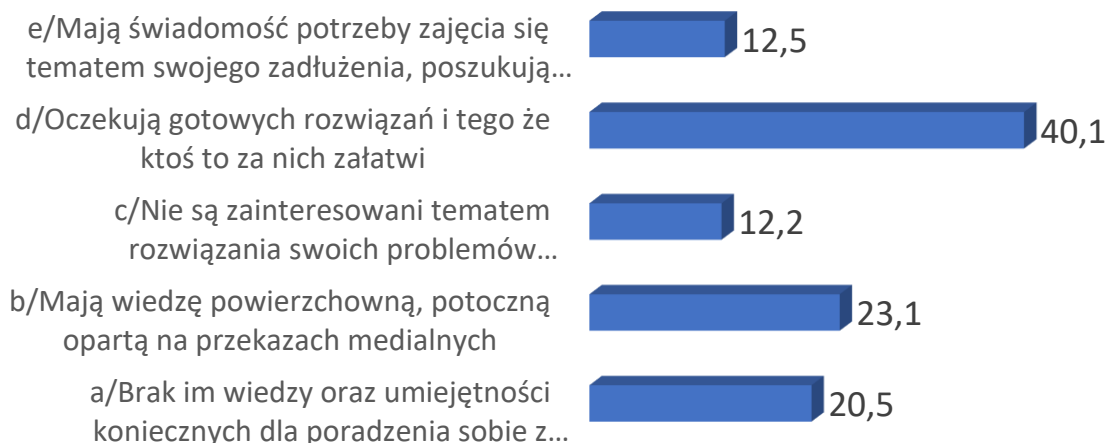

1. Nie posiadają wystarczającej wiedzy ani umiejętności w tej dziedzinie by się tym zajmować.
55%

– zdaniem 54,7% uzależnionych respondentów terapeuci nie posiadają wystarczającej wiedzy ani umiejętności w tej dziedzinie, by się tym w ogóle zajmować, 26,6% stwierdza, że terapeuci nie dostrzegają problemu zadłużenia, np. by skierować klienta do specjalistycznej pomocy a tylko 18,8% terapeutów potrafi zaplanować i doradzić klientowi optymalny plan działania.

Trochę na zasadzie symetrii terapeuci oceniają umiejętności swoich klientów – ocenę bardzo niską wystawiło łącznie 43,6% respondentów, dodając, że ponad 40,5 klientów oczekuje gotowych rozwiązań i tego, że ktoś za nich załatwi problemy. Tylko 12,5 % terapeutów dostrzegają w zachowaniu klientów pozytywne symptomy, np. świadomość, że problem wymaga podjęcia, poszukiwania wiedzy i wsparcia.

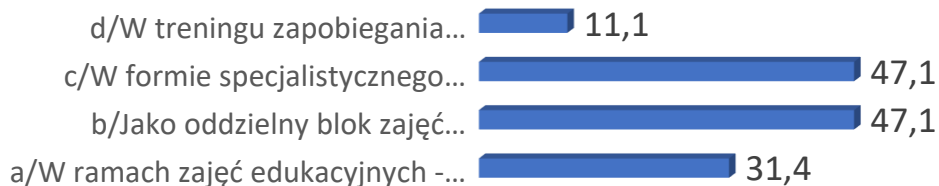
Jak terapeuci oceniają kompetencje uczestników. w %

6.Z perspektywy celów badania, szczególnie istotna jest grupa pytań dot. potrzeby wprowadzenia tematyki przeciwdziałania zadłużeniu w proces terapii uzależnień. Zdecydowana większość respondentów widzi taką potrzebę, wskazując jednocześnie pożądaną formę tych zajęć.

Osoby uzależnione, zdrowiejące wskazywały na potrzebę wprowadzenia specjalistycznego doradztwa indywidualnego /47,1%/, oraz oddzielnego bloku zajęć warsztatowych przygotowujących do praktycznego radzenia sobie z zadłużeniem /47,1%/ , ponad 1/3 badanych widzi też potrzebę ogólnej edukacji z zakresu finansów osobistych.

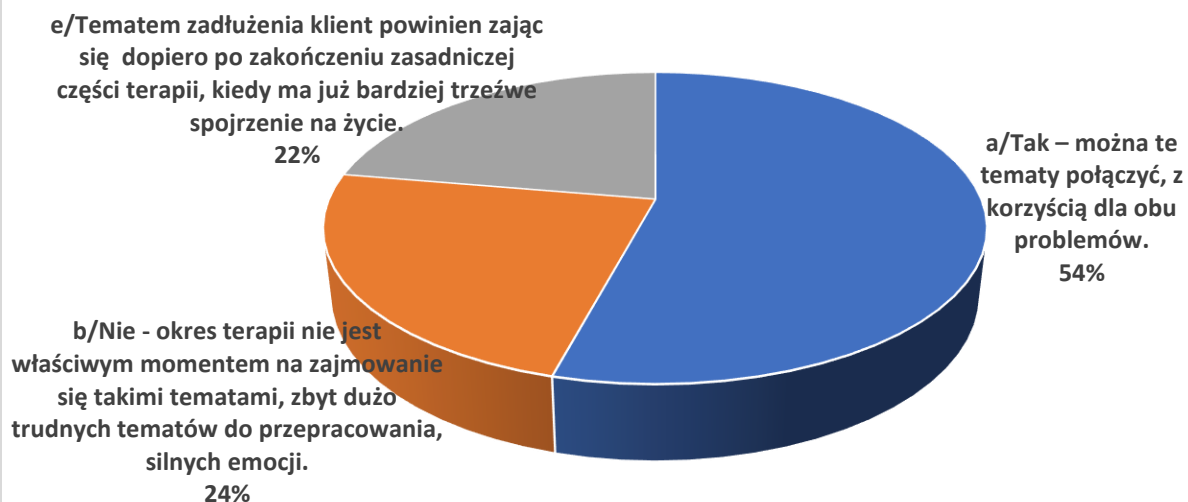
Czy i w jakiej formie tematyka przeciwdziałania zadłużeniu powinna znaleźć się w programie terapii. Opinie Terapeutów? w %

Terapeuci uzależnień widzą potrzebę ujęcia tematyki przeciwdziałania zadłużeniu w działaniach edukacyjnych /31,4%/ , następnie potrzebę specjalistycznego doradztwa indywidualnego - zgłaszało 47,1% respondentów, podobnie proponowanie oddzielnych zajęć warsztatowych sygnalizowało 47,1% terapeutów. Za co najmniej zastanawiający uznać można fakt, że tak osoby uzależnione, jak i terapeuci stosunkowo rzadko widzą potrzebę włączenia tematyki zadłużenia w treningu zapobiegania nawrotom choroby /20% w pierwszej grupie i 11,1% u terapeutów/.

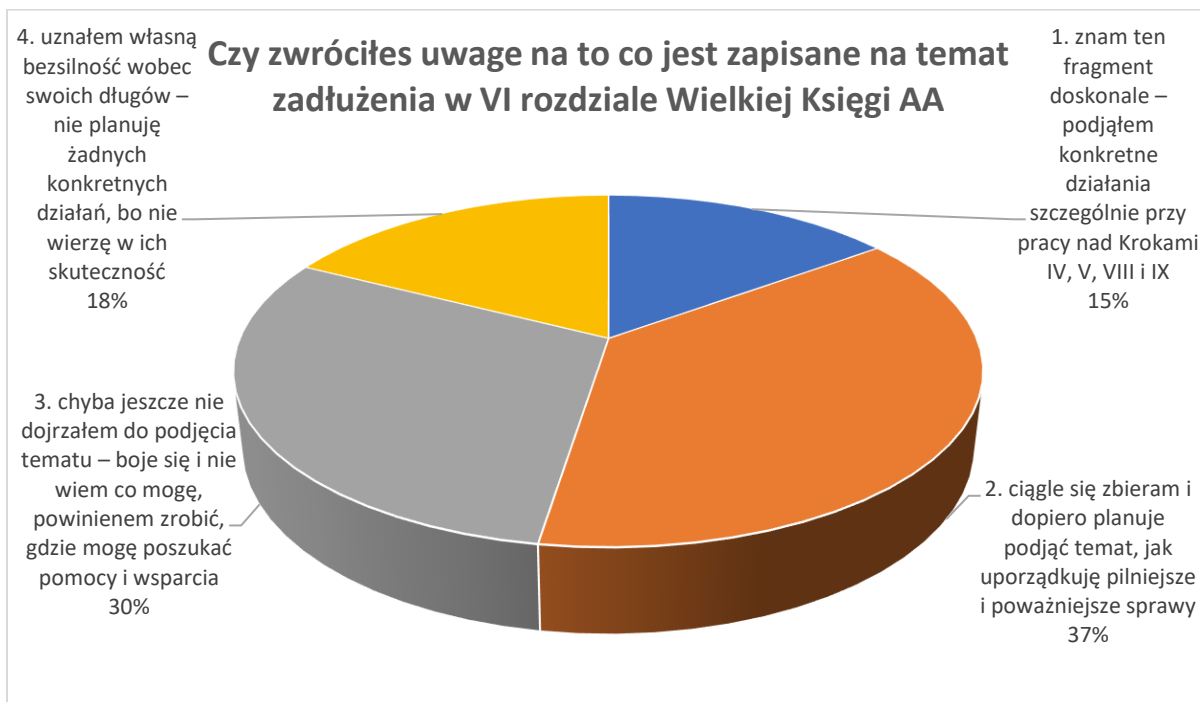
Jeszcze większe wątpliwości budzą odpowiedzi w obu grupach badanych stwierdzające, że okres terapii odwykowej nie jest najlepszym dla zajmowania się problemami zadłużenia, na który przyjdzie dopiero czas po zakończeniu leczenia /łącznie takie stanowisko prezentowało 18,6% uczestników terapii oraz aż 46% terapeutów/.

Czy okres terapii jest odpowiednim czasem na zajmowanie się problemami zadłużenia? Opinie Terapeutów.

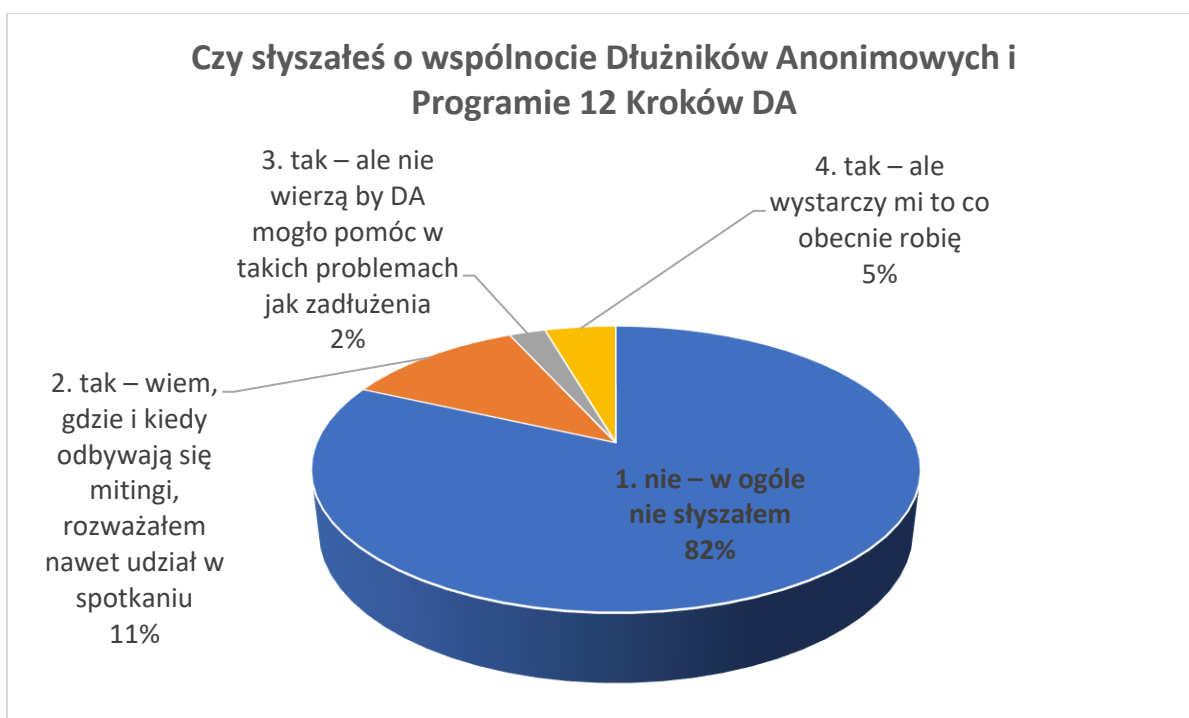

Osoby uzależnione zapytano dodatkowo o dwie kwestie:

a/

b/

W badaniu ogółem wzięło udział 549 osób, w tym 163 pracowników ośrodków terapii uzależnień oraz 386 osób uzależnionych uczestniczących w jakiejś formie terapii odwykowej lub spotkaniach grupy AA. Kadre placówek odwykowych stanowili Kierownicy 26 os, Certyfikowani terapeuci uzależnień 24 os, Terapeuci 94 os, i 19 osób innego personelu.

W grupie osób uzależnionych uczestników terapii decydowały osoby uzależnione od alkoholu – 38,2%, środków psychoaktywnych 17,6%, uzależnione od hazardu stanowiły 20,6%, około ¼ badanych podawała inne uzależnienie lub klika łącznie. Przeważały krótkie okresy abstynencji – do ½ roku, choć 15% uczestników badania /realizowanego także w środowisku AA/ posiadała abstynencję 3-5 lenią.

Podsumowanie

Uzyskane wyniki pozwalają na sformułowanie kilku podstawowych wniosków:

- Istnieje powszechna świadomość skali problemu osobistego zadłużenia, jako zagrożenia dla efektywnej terapii, tak wśród personelu placówek odwykowych jak i uczestników terapii.
- W obu grupach uczestniczących w badaniu sygnalizowana jest potrzeba podjęcia działań w zakresie przeciwdziałania zadłużeniu i wsparcia osób podejmujących terapię, różnice dotyczą:
 - preferowanych form wsparcia;
 - optymalnego czasu na podejmowanie działań w zakresie radzenia sobie z zadłużeniem.

Pojawiają się też istotne pytania, na które przeprowadzone badanie nie może udzielić odpowiedzi. Mogą one jednak rozpocząć ważną dyskusję/debatę zmierzającą do poszukiwania konstruktywnych rozwiązań problemu, np.:

- Z jakich powodów wynikają stwierdzone w badaniu wątpliwości, obawy, niechęć do podejmowania problemu zadłużenia w trakcie terapii:
 - Brak czasu, inne priorytety;
 - Niskie poczucie kompetencji wśród znaczącej części personelu;
 - Brak oferty, sprawdzonych programów, materiałów.
- Co można zrobić by wyjść naprzeciw zgłaszanym potrzebom tak terapeutów jak i uczestników terapii.

RP 2.11.2021